

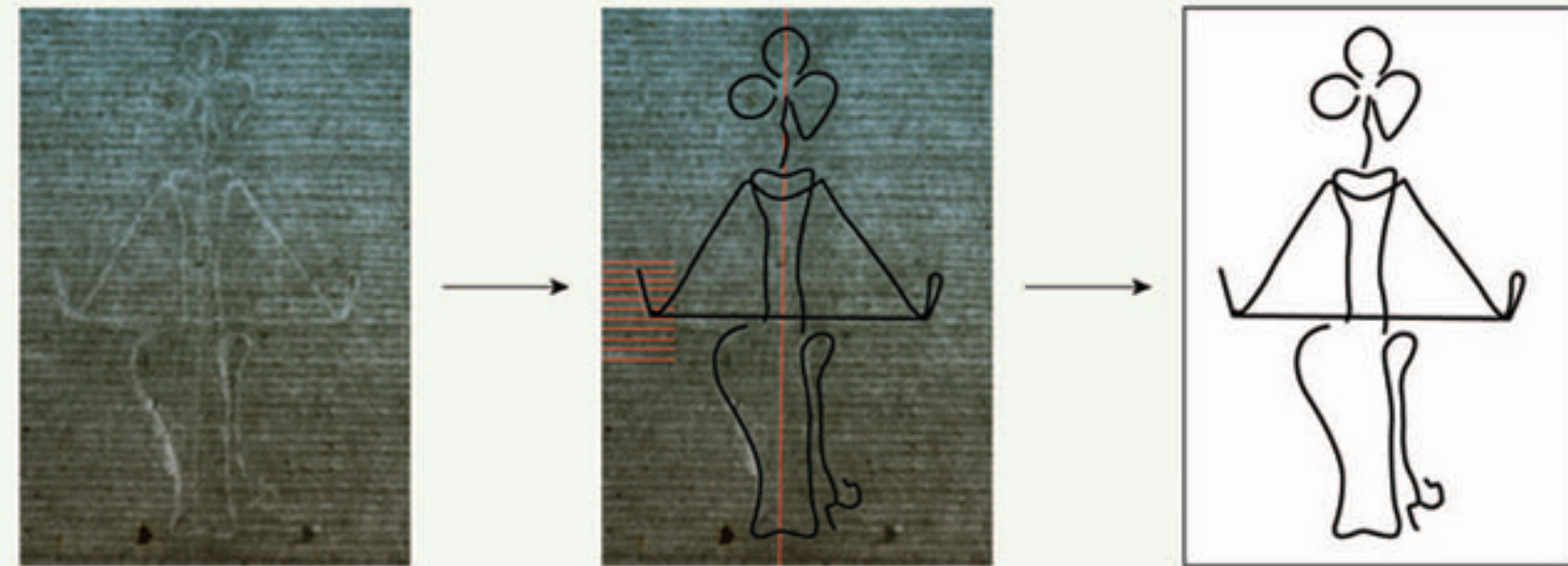
Izrada Portala započeta je 2023. godine kao zaseban program Hrvatskoga državnog arhiva i uz financijsku potporu Ministarstva kulture i medija.

Na Portalu je objavljeno 340 vodenih znakova iz arhivskoga gradiva Biskupijskog arhiva Sibenik, Državnog arhiva u Sibeniku i Hrvatskoga državnog arhiva.

Za neke od papira iz kojih su objavljeni vodeni znakovi provedena su istraživanja u suradnji s Tekstilno-tehnološkim fakultetom u Zagrebu i Prirodoslovnim laboratorijem Hrvatskoga restauratorskog zavoda, a rezultati tih istraživanja dio su sadržaja Portala.

Od 2023. provodi se digitalizacija papira s vodenim znakom u Fotolaboratoriju HDA, a u suradnji s Grafickim fakultetom započeta je i graficka obrada vodenih znakova na suvremen i inovativan način.

Portal vodenih znakova prikazuje zbirku dokumentiranih i fotodokumentiranih vodenih znakova iz odabranih jedinica arhivskoga gradiva konzerviranog i restauriranog u Srednjem laboratoriju za konzerviranje i restauriranje HDA. Uz fotografije vodenih znakova objavljuju se metapodatci o znaku, listu i predmetu u kojemu se vodeni znak nalazi.

Uz financijsku potporu Ministarstva kulture i medija, kao zaseban program Hrvatskoga državnog arhiva (HDA), 2023. godine započeta je izrada Portala vodenih znakova VOZHDA. Portal je zamišljen je kao mjesto pristupa informacijama o zbirci dokumentiranih i fotodokumentiranih vodenih znakova iz odabranih jedinica arhivskoga gradiva konzerviranog i restauriranog u Srednjem laboratoriju za konzerviranje i restauriranje HDA. Od 2018. godine u HDA započeto je sustavno dokumentiranje i fotografiranje vodenih znakova konzerviranog i restauriranog najvrjednijeg i najstarijeg arhivskoga gradiva na papiru iz Biskupijskog arhiva Sibenik, HDA te drugih arhiva državnih i vjerskih ustanova. Za opis podataka, opis i kao pomagalo za pretraživanje već dokumentiranih vodenih znakova izrađena je baza vodenih znakova konzerviranoga i restauriranoga gradiva HDA. Osmisljena je prema IPH normi *International Standard For the Registration of Papers With or Without Watermarks, Version 2.1 (2012), Version 2.1.1 (2013)* i u skladu s relevantnim bazama vodenih znakova drugih zemalja, kako bi se u budućnosti mogla implementirati u veće međunarodne baze.

Od 2023. provodi se digitalizacija papira s vodenim znakom u Fotolaboratoriju HDA, a u suradnji s Grafickim fakultetom započeta je graficka obrada vodenih znakova na suvremen i inovativan način. Na Portalu je objavljeno 340 vodenih znakova iz arhivskoga gradiva Biskupijskog arhiva Sibenik, Državnog arhiva u Sibeniku i Hrvatskoga državnog arhiva.

Na nekim su papirima iz kojih su vodeni znakovi objavljeni provedena istraživanja u suradnji s Tekstilno-tehnološkim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatskim restauratorskim zavodom, a rezultati tih istraživanja dio su sadržaja Portala.

Uz fotografije vodenih znakova objavljuju se metapodatci o znaku, listu i predmetu u kojemu se vodeni znak nalazi.

VOZHDA dio je korisničkog sučelja Hrvatskog državnog arhiva i omogućuje pretraživanje vodenih znakova pomoću trzilice prema ključnoj riječi iz naziva motiva te prema predmetu u kojemu je znak zabilježen. Portal se sastoji od tri datoteke s metapodacima o vodenom znaku, listu i predmetu u kojemu se znak nalazi. Svakom znaku dodijeljena je kratica VOZHDA, identifikacijski broj predmeta i identifikacijski broj motiva [=VOZHDA-ID predmeta-ID motiva].

Prva datoteka sadrži metapodatke o vodenom znaku popraćene fotografijom znaka, skicom vodenog znaka, fotografijom lista na kojemu je zabilježen vodeni znak, fotografijom znaka s dimenzijama pojedinih dijelova te shematskim prikazom strukture knjižnog bloka i lista na kojemu je znak zabilježen.

Sadržaj stranice s metapodacima o vodenom znaku pruža sljedeće informacije: vrsta znaka prema njegovoj funkciji, klasifikacijska skupina kojoj znak pripada prema IPH normi, naziv motiva, opis, literatura u kojoj je zabilježen isti ili sličan vodeni znak, visina, sirina motiva, broj i udaljenost okomitih linija (linija osnove, engl. *chain lines*), gustoca vodoravnih linija (linija potke, engl. *laid lines*), udaljenost motiva od okomitih linija lijevo i desno te gornjeg, donjeg, lijevog i desnog ruba lista.

Bilježi se vrsta motiva prema strukturi, položaj motiva u papiru (GL – gore, lijevo; GS – gore, sredina; GD – gore, desno; SL – sredina, lijevo; SS – sredina, sredina; SD – sredina, desno; DL – dolje, lijevo; DS – dolje, sredina; DD – dolje, desno) te položaj motiva u odnosu na list i tekst.

Na shemi knjižnog bloka, uz prikaz strukture uveza (raspored i broj sveznjica u knjižnom bloku kao i broj listova u sveznjicu), nalazi se i prikaz vodenog znaka na listu, a poblize i njegov položaj. Svakom određenom znaku dodijeljena je slova oznaka. Ako se na listu uz glavni vodeni znak nalazi sporedni – kontramarka, uz slovo glavnog znaka za kontramarku dodano je slovo k, a ako su listovi proizvedeni iz para kalupa (tzv. blizanci) ili su varijante istog znaka slova znaka dodana su slova a, b, c...

Druga datoteka sadrži podatke o listu/stranici na kojima se nalazi dokumentiran vodeni znak: visina, sirina, debljina, krajnja uporaba papira, opseg, stanje lista, način preklopa, boja, tekstura i ocuvanost. Ako su na listu provedeni određeni istraživački radovi, i ti su podaci zabilježeni: podaci o porijeklu papira, svojstva papira i vrsta korištenih sirovina.

Treća datoteka sadrži podatke o predmetu: imatelj, adresa imatelja, fond/zbirka, signatura/inventarni broj, vrsta arhivskoga gradiva, naslov, autor, proizvođač/nakladnik, godina ili raspon godina nastanka, zemlja i mjesto nastanka, provenijencija, prijašnji vlasnik, zemlja i mjesto korištenja, metoda datiranja izvornika, dimenzije predmeta, materijali od kojih je predmet izrađen, opseg, kodikoloska struktura, medij/tehnika, jezik, pismo, oblik/zanr, sadržaj, ocuvanost, oblik korištenja te izvori iz kojih su preuzete postojeće informacije.

Postupak dokumentiranja reprodukcije i obrade vodenih znakova

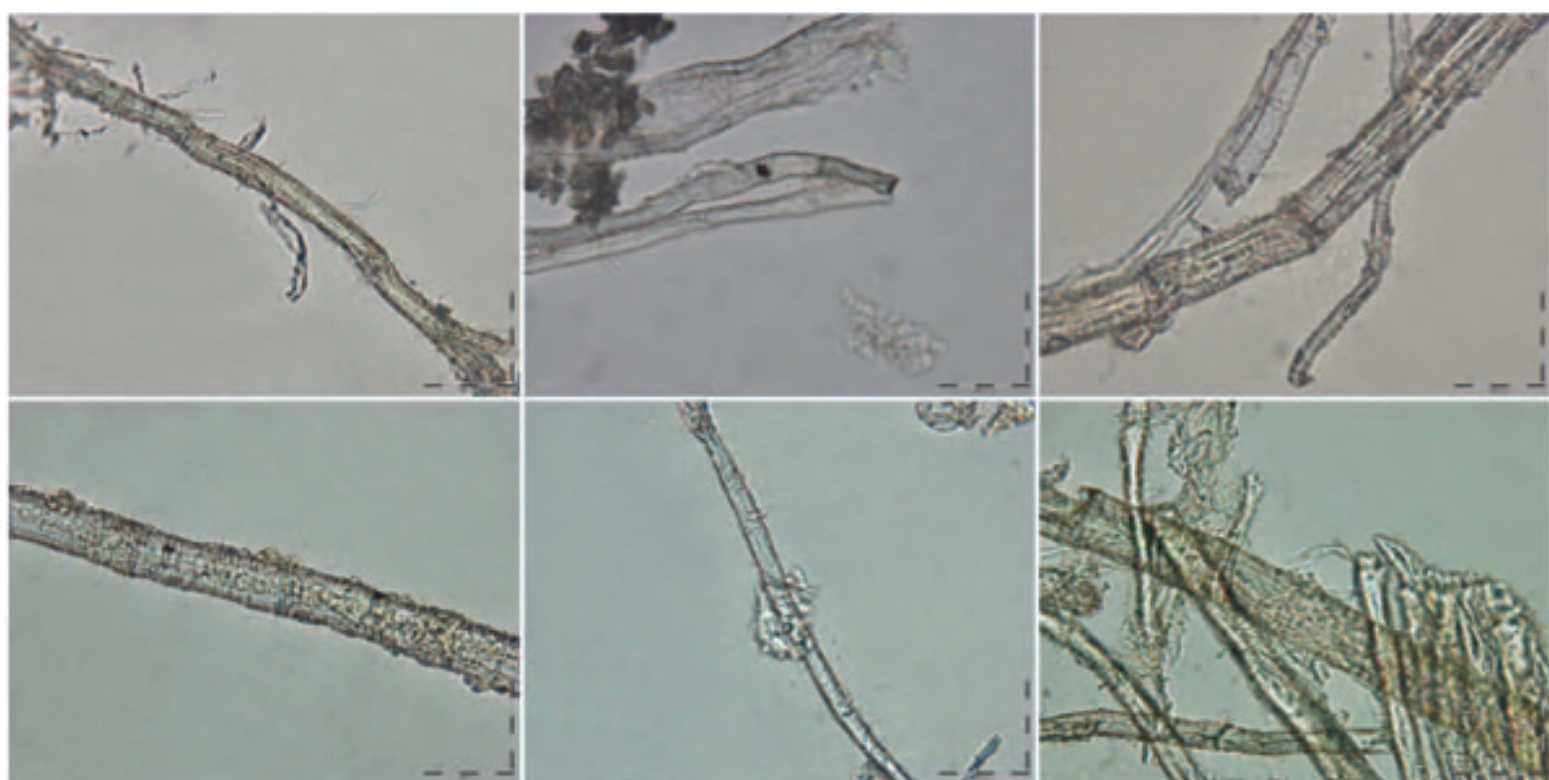
Podatci o predmetu bilježeni su u skladu s normama i smjernicama za opis knjižnice grada, arhivskog gradiva i umjetnina na papiru te Pravilnikom za opis i pristup gradiva u knjižnicama, arhivima i muzejima (<https://pravilnik.kam.hr/>).

Parametri o vodenom znaku i listu bilježeni su prema IPH normi (<https://www.paperhistory.org/Standards/>)

Debljina papira mjerena je mehaničkim mikrometrom (0-25mm, točnost 1/100mm) na 10 različitih mjesta na listu papira i izražena je srednja vrijednost. Od 2018. do 2022. snimanje listova i vodenih znakova izvedeno je fotoaparatom *Canon EOS 200D* na rasvjetnom listu ili stolu. Na listovima slabe vidljivosti vodenog znaka - prekrivenog tekstom, crtežom ili slikom - listovi su snimljeni u infracrvenom spektralnom području. Struktura sheme knjižnog bloka i bilježenje položaja znaka u listu unutar knjižnog bloka izvedena je prema smjernicama iz Kataloga vodenih znakova Sveučilišta u Zadru (<https://glagolab.unizd.hr>).

Za neke papire iz kojih su vodeni znakovi objavljeni izvedene su analize vrste vlakana na Tekstilno-tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Analize veziva/premaza, punila i pigmenta izvedene su metodama FTIR i XRF u Prirodoslovnom laboratoriju Hrvatskoga restauratorskog zavoda. Vrijednosti pH izmjerene su u Srednjem laboratoriju za konzerviranje i restauriranje HDA u skladu s *TAPPI T 529: 2014*.

Vrste vlakana u papirima iz knjige Zbornik nadbožnih traktata (15. st.), Biskupijski arhiv Sibenik

Na vlaknima vidljive poprecne linije koje se pripisuju koljencima (izbocinama) na elementarnom vlaknu pokazuju oblik koji se može opisati slovima/oznakama X, V, ^ i II sto se može pripisati lanu (X, V, II) i kudelj (^ , V, X).

<http://vodeniznakovi.arhiv.hr/>

Autorice:
Suzana Grubesić, suzana@arhiv.hr
Suzana Njegac, snjegac@arhiv.hr

PORTAL VODENIH
ZNAKOVA

